

ORSZÁGOS IDEGENNYELVŰ KÖNYVTÁR

Széljegyzet egy javaslatához

Eszes Máténé

A magyar könyvtári szervezet átalakítására és a költséggazdálkodás racionalizálására vonatkozó javaslattal nem kívánunk vitába szállni, sem egy ellentervezetet kidolgozni, s nincs jogunk kétkedni Zsidai József milliárdos megtakarítással kecsegtető koncepciójának könyvtárügyet javító szándékában sem. Kötelességünk azonban szót emelni az olyan tájékoztatlanságból fakadó, téves adatokon alapuló, „nagyvonalú” megállapítások, jóslatszerű összefüggések kinyilatkoztatása, nemkülönben a szakmához és az ügyhöz méltatlan stílus ellen, melyek akár az állami döntéshozókat, akár a szűkebb szakmai köröket, akár – publikussá téve az előterjesztést, vagy bármely más írásművet – a széles olvasóközönséget hamisan tájékoztatják, rontva az intézmény presztízsét. Ezért az alábbiakat – igaz, nem a *Könyvtári Figyelő* hasábjaira való műfaj – csupán széljegyzetnek szánjuk a *Javaslat...-nak* az Országos Idegennyelvű Könyvtárról szóló fejezetéhez.

A könyvtár létrehozásáról a Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1956. évi 5. sz. törvényerejű rendeletének végrehajtásáról szóló 1018/1956. (III.9.) sz. Mt. határozat 24. és 25. pontja rendelkezett, helyesen idézve „... – a népművelési miniszter felügyelete alatt – ...”.

A 141/1958.(MK.10.)MM sz. utasítás a fenti törvényerejű 2. paragrafusában, valamint a hozzá kapcsolódó Mt. határozat 34. pontjában foglalt felhatalmazás alapján a könyvtárügyi szakfelügyelet általános szabályozása, a szakfelügyelők tevékenységi köréről, munkájuk irányelveiről rendelkezik országos szinten, az Állami Gorkij Könyvtárral nem foglalkozik.

A könyvtár az alapítástól kezdve elsőrendű feladatának tekintette az oroszul tudó, olvasó és tanuló emberek, valamint az orosz irodalom- és nyelvtudomány kutatóinak, oktatóinak kiszolgáltatását. Ugyanakkor már az alapításkor is része volt az állománynak az oroszokon kívül más világnyelvek, így az angol, a német, a francia, az olasz, a spanyol, sőt a környező országok anyanyelvi irodalma is, igaz, még szerényebb mértékben. Már ekkor, 1957-ben kezdeményezte a könyvtár akkori igazgatója, *Barabási Rezső*, az oroszokon kívüli idegen nyelvű állományrészek továbbfejlesztését a várható igényekre hivatkozva, valamint a könyvtár nevének megváltoztatását Állami Idegennyelvű Könyvtárra.

1969-70-ben az OKDT javaslatára a fővárosi nagykönyvtárakkal való gyűjtőköri egyeztetés során arra az álláspontra jutottak, hogy mivel a tu-

dományos nagykönyvtáraknak nincs módjuk a kortárs szépirodalmat eredeti nyelven, az igényeknek megfelelően gyűjteni, s a nagyszámú érdeklődőt befogadni (tegyük hozzá: ez a helyzet máig változatlanul fennáll!), legyen ez a Gorkij Könyvtár feladata, azzal a jogosultsággal, hogy a szükséges retrospektív gyűjtés mellett beszerzi az irodalom- és nyelvtudományi dokumentumokat is a gyűjtőkörébe tartozó nyelveken. A könyvtár fenntartója 1974-ben hozzájárult ahhoz, hogy a 16 főgyűjtőkori nyelv mellett az állomány nyelvi összetételét bővítsék az addig még hiányzó európai nyelvek (finn, norvég, dán, lett, litván, belorusz stb.) irodalmával mellégyűjtőkori szinten, de nem zárkóztak el a kevésbé ismert keleti nyelvek (arab, ind, japán, kínai stb.) irodalmának gyűjtésétől sem, ha az olvasóközönség igényt tart rá.

1967-től a világnyelvek mellett a környező országok népeinek irodalmát is intenzíven gyűjteni kezdte a könyvtár, melyek nagy része a hazai nemzetiségek anyanyelvi irodalma is egyúttal. Ez a szakszerűen fejlesztett és dokumentált gyűjteményrész és a hozzáértő szakembergárda jelentette a később ide rendelt nemzetiségi koordinációs központi szerepkör szakmai bázisát.

A könyvtár állományának soknyelvűségét és a szolgáltatások sokféleségét minden igyekezet ellenére orosz könyvtárrá szűkítette a köztudat-

ban a könyvtár neve, s ezért a közelmúltbeli vezetőváltás után, a belső szervezeti átalakulással egyidejűleg – s nem a tervezetben sajátos módon összekapcsolt politikai divatok és közigazgatási eljárások miatt – változtattuk meg a könyvtár nevét.

Hangsúlyos széljegyzetként ide kívánkozik, hogy világirodalmi, nyelvi és zenei gyűjteményünkről és szolgáltatásainkról, a nemzetiségi könyvtári területen végzett tevékenységünkről, kiadványainkról számos forrásból lehet természetesen tájékozódni, melyekre alkalomadtán hivatkozhat is az érdeklődő, akinek a könyvtári archívum is rendelkezésére áll, ha személyesen keresi fel intézményünket.

Az Országos Idegennyelvű Könyvtárról szóló fejezet utolsó bekezdéséhez nincs hozzáfűznivalónk, még széljegyzet formájában sem. Bízunk abban, hogy az írástudók, a koncepció-készítők és a döntéshozók egyaránt tudatában vannak annak a hatalmas felelősségnek, melyet egy-egy óriási szellemi és anyagi értéket őrző és közvetítő közgyűjtemény, netán egész intézményrendszer tervezett átalakítása kapcsán vállalniuk kell. Magunknak is szólva: ne legyen szuvas a gerenda sem, amelyből a kultúra oltárát is talán befogadó, vágyott Európa-házunk tetejét ácsolgatjuk, nehogy ránk dőljön a tető.

KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK – EGYETEMI KÖNYVTÁRI HÁLÓZATBAN. – A közművelődési könyvtárak képviselőiben 6 megye, illetve nagyváros könyvtárhálózata kapcsolódott be a brit egyetemi könyvtárak JANET gépi hálózatába. Az egyéves kísérlet – a JANET/VISCOUNT program – keretében azt akarják tisztázni, hogy a JANET mely szolgáltatásaira, adataira és anyagaira volna elsősorban szükségük a közművelődési könyvtáraknak, s ők viszont mit tudnak nyújtani a hálózat használóinak

.(BLRDD Research Bulletin, 1995. nyár)